

Innehåll

Om strategirapporten – syfte och upplägg	2
1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning	4
2. Översikt av strategisammanhanget.....	4
2.1 Förändringar i strategisammanhanget	5
2.2 Perspektiven	7
2.3 Sveriges roll i strategisammanhanget	9
2.4 Synergier med andra svenska strategier och aktörer	10
3 Resultatredovisning.....	11
Sidas bidrag till förändring på strateginivå	11
3.1 Stödområde 1: Stärkt kapacitet hos civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer att bidra till fattigdomsminskning i utvecklingsländer	13
3.1.1 Ökat genomslag för rättighetsperspektivet i civilsamhällets arbete samt stärkt förmåga hos civilsamhället att representera och agera i nära samråd med människor som lever i fattigdom.	13
3.1.2 Ökad medvetenhet, engagemang och kapacitet hos människor som lever i fattigdom att arbeta för demokrati och organisera sig för att kunna utkräva sina mänskliga rättigheter.....	15
3.1.3 Ökad mångfald inom det civilsamhälle i utvecklingsländer som representerar och/eller agerar till förmån för människor som lever i fattigdom.	16
3.1.4 Ökad förståelse och engagemang hos civilsamhället i utvecklingsländer för globala utvecklings- och hållbarhetsfrågor och stärkt påverkansarbete för detta gentemot beslutsfattare.	17
3.2 Stödområde 2: Främjande av ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhällesorganisationer i utvecklingsländer.....	18
3.2.1 Stärkta möjligheter för civilsamhället att arbeta för en gynnsam miljö för civilsamhället i utvecklingsländer.....	18
3.2.2 Inrättade och/eller stärkta dialogmekanismer och mötesplatser i utvecklingsländer för samverkan inom/mellan civilsamhället och andra aktörer.	20
3.2.3 Ett mer bistånds- och utvecklingseffektivt stöd till civilsamhället	21
4. Implikationer och rekommendationer.....	22
4.1 Implikationer	22
4.2 Rekommendationer inför kommande strategi.....	23
P6 Annex to Strategy Report 2020 for Support through Swedish civil society organisations 2016-2022	25

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Syftet med strategirapporten är att rapportera Sidas strategigenomförande till Utrikesdepartementet (UD). Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med UD samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Denna inkluderar redovisning från strategigenomförandet på en övergripande nivå per strategi. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, årlig strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter genomförd operationalisering. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de år då varken en fördjupad översyn eller operationalisering genomförts.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn genomförts. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översynen av strategigenomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnermöten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella

¹ I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna mall använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Mallen använder dock genomgående begreppet *stödområde*.

² Dvs. från strategins början fram till 15/3.

implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som behöver lyftas till UD samt rekommendationer inför kommande strategi.

”**Trafikljusen**” är Sidas viktigaste signalsystem för att följa hur det går i strategigenomförandet. En bedömning görs för varje strategimål och ger en snabb överblick av nuläget. Bedömningen och motiveringen till denna utgör narrativet i resultatredovisningen (kapitel 3) i strategirapporten. I strategirapporten bedöms två aspekter:

1. **Utveckling mot strategimålet:** Strategimålen anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för *utveckling mot strategimålet* används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender inom de målområden i kontexter där Sida är aktiv. Sidas insatser kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men det handlar ofta om större komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Trafikljusbedömningen och färgsättningen motiveras och beläggs utifrån tillgänglig statistik, källor eller rapporter.

Bedömning av utvecklingstrender i kontexten i förhållande till **strategimålen**:

- Grön:** Utvecklingen går framåt
- Gul:** Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt
- Röd:** Utvecklingen går bakåt

2. **Portföljens relevans:** Sidas strävan är att sätta samman och upprätthålla en relevant och väl avvägd portfölj i förhållande till utvecklingsutmaningar i respektive strategikontext, strategins mål och Sidas ambitioner avseende förväntade förändringar och resultat. *Portföljens relevans*, dvs. om Sida har satt samman en väl avvägd portfölj av insatser och aktiviteter som bedöms bidra till förändring i linje med strategimålet.

Sida måste löpande justera sin förändringsteori och portfölj utifrån olika aspekter:

- (i) föränderlig kontext och sammanhang, (ii) efter den styrning som myndigheten får och (iii) beroende på om aktiviteter inte gett eller förväntas ge resultat. Trafikljusbedömningen och färgsättningen av detta trafikljus beaktar och utgår från dessa aspekter.

Bedömning av **portföljens relevans**:

- Grön:** Portföljen är relevant
- Gul:** Portföljen är delvis relevant
- Röd:** Portföljen är inte relevant

1. Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

Trafikljusbedömningen gjordes i tidigare strategirapporter endast för de två stödområdena, *Stärkt kapacitet för civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer*, respektive *Främjande av ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhällesorganisationer i utvecklingsländer*. I denna fördjupade strategirapport görs trafikljusbedömning för de sju strategimålen (se nedan). De trafikljus som satts för de sju målen för 2018 och 2019 är de som satts för stödområdet (vilket alltså innebär att det är samma bedömning på alla strategimål respektive portfölj för strategimålen inom samma stödområde).

	2018		2019		2020	
	Mål ³	Portfölj ⁴	Mål	Portfölj	Mål	Portfölj
Stärkt kapacitet hos civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer						
Ökat genomslag för rättighetsperspektivet						
Ökad medvetenhet och kapacitet hos människor						
Ökad mångfald inom civilsamhället i utvecklingsländer						
Stärkt påverkansarbete hos civilsamhället						
Främjande av ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhällesorganisationer i utvecklingsländer						
Gynnsam miljö för civilsamhället i utvecklingsländer						
Dialogmekanismer och mötesplatser i utvecklingsländer						
Bistånds- och utvecklingseffektivt stöd						

2. Översikt av strategisammanhanget

Totalt strategibelopp: 9 125 MSEK

Utbetalat belopp hittills: 9 073 MSEK

Antal insatser 2020: 74

Tabell 1 visas hur anslaget fördelats mellan de svenska och internationella strategiska partnerorganisationerna (SPO:erna) under strategiperiodens fem första år. Under 2020 utbetalades 1 878 MSEK och vid årets slut fanns 74 avtalade och pågående insatser. Utifrån det som betalades ut under 2020 utgick 1 814 MSEK (96 procent av bidrag till CSO; upp från 95 procent 2019) till svenska SPO och 67 MSEK (4 procent av bidragen; ner från 5 procent 2019) till internationella SPO:er som arbetar för ökad bistånds- och utvecklingseffektivitet och för ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhällesorganisationer.⁵

³ Bedömning av utvecklingen i kontexten i förhållande till **strategimålen**: Grön: Utvecklingen går framåt; Gul: Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt; Röd: Utvecklingen går bakåt.

⁴ Bedömning av **portföljens relevans**: Grön: Portföljen är relevant; Gul: Portföljen är delvis relevant; Röd: Portföljen är inte relevant.

⁵ Förklaring för upp- och nedgångar av utbetalningar till svenska och internationella SPO:er mellan åren beror bland annat på hur utbetalningar är fördelade mellan åren, när en ny beredning av nytt eller förlängt stöd blir klart och när rekvisition om Sida-bidrag inkommer från organisationerna.

	2016 (MSEK)	2017 (MSEK)	2018 (MSEK)	2019 (MSEK)	2020 (MSEK)
Bidrag till svenska SPO:er (exkl. EU-insatser)	1 585	1 724	1 692	1 698	1 789
<i>Förskott/justering mellan åren</i>	60	-25	60	45	0
Bidrag till svenska SPO:er i form av EU-egeninsatser	25	28	42	19	31
Summa bidrag till svenska SPO:er (inkl. EU-insatser)	1 669	1 727	1 794	1 762	1 819
<i>Andel i procent av totala bidrag</i>	96%	94%	97%	95%	96%
Bidrag till internationella SPO:er	72	113	64	90	67
Summa bidrag till internationella SPO:er	72	113	64	90	67
<i>Andel i procent av totala bidrag</i>	4%	6%	3%	5%	4%
SUMMA BIDRAG TILL SVENSKA OCH INTERNATIONELLA SPO:er	1 741	1 840	1 859	1 852	1 886
Övriga insatser, inkl garantiinsatser (endast 2019)					
Utvärderingar, studier, stickprov och effektivitetsrevisioner	3	3	1	4	2
Återbetalningar	-22	-32	-35	-18	-10
TOTALT UTFALL	1 722	1 811	1 825	1 838	1 878

Tabell 1: Översikt CSO-anslaget under strategiperioden 2016 – 2020

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

Under strategiperioden har världens utveckling fortsatt i en riktning som på flera sätt gynnar människor som lever i ekonomisk fattigdom, men bilden av en multidimensionell fattigdom är mångfacetterad och covid-19-pandemin har bidragit till en snabb och negativ vändning bland de positiva trenderna.

Under hösten 2020 tog Sida fram en global multidimensionell fattigdomsanalys (gMDPA). Sammanfattningsvis visar analysen att *resursfattigdomen* har minskat påtagligt.⁶ Färre människor än någonsin lever i extrem inkomstfattigdom, men andelen är fortfarande hög i Afrika söder om Sahara. Två tredjedelar av världens extremt fattiga bor i medelinkomstländer, och tre fjärdedelar lever i fragila och konfliktpåverkade länder.⁷ En stor del av dem lever på landsbygden, är unga, och lågt utbildade. Utbildningsnivån i den vuxna generationen har stigit, och i genomsnitt lever människor längre och friskare liv, samtidigt har andelen människor som lever i livsmedelsotrygghet ökat. Inom dimensionen *möjligheter och val* har tillgången till hälsovård, energi, vatten och sanitet, liksom andelen barn som går i skolan, ökat, vilket ger goda utsikter för fortsatt minskande fattigdom. Men den positiva trenden finns inte överallt. Utvecklingen inom dimensionen *mänsklig säkerhet* går mestadels i fel riktning då antalet väpnade konflikter ligger på en historiskt hög nivå. Brister i mänsklig säkerhet i kris- och konfliktområden slår hårt på många sätt, bl.a. mot människors tillgång till hälsovård och utbildning. Det råder också en negativ trend vad gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och särskilt rätten till abort. Trenden vad gäller fattigdom i dimensionen *makt och röst* har också vänt. Efter en lång positiv utveckling så lever nu en minskande andel människor i samhällen där de har makt och röst att påverka sitt lands politiska utveckling. Utrymmet för röstbärare, exempelvis miljöförsvare, MR-aktivister och journalister att nå ut med sina budskap och tillgång till information begränsas aktivt och i ökande grad.⁸ Intolerans och diskriminering av minoritetsgrupper, inte minst HBTQI och urfolk har ökat.

Initiala beräkningar från Världsbanken visar att cirka 120 miljoner människor har blivit extremt inkomstfattiga till följd av pandemin, och under 2021 väntas detta öka med ytterligare 143-163

⁶ Minskningen i resursfattigdomen saktade av redan innan pandemin, som vänt denna trend. Pandemins följdverkningar, konflikt och klimatförändringar har tillsammans lett till att fattigdomsbekämpningen går bakåt för första gången på en generation.

⁷ I MENA fördubblades den extrema fattigdomen mellan 2015-2018, till följd av krigen i Jemen och Syrien.

⁸ <https://findings2020.monitor.civicus.org/rating-changes.html>

miljoner. ”De nya fattiga” på grund av pandemin utgörs i hög utsträckning av löneanställda i städer, utanför jordbruket, och kvinnor och unga liksom migrantarbetare drabbas oproportionerligt hårt.

Analysen av den globala multidimensionella fattigdomen visar också på strukturella orsaker till fattigdomen. En tudelad *politisk och institutionell kontext* med svaga och i ökande grad repressiva institutioner, men även den informella strukturen med patriarkala sociala normer, *patronage* och *elite capture*⁹ bidrar till att människor hålls kvar i fattigdom. Repressiv lagstiftning, hot och trakasserier begränsar människors makt och röst och diskriminerar, särskilt kvinnor och flickor. Konflikters förödande effekter på fattigdomen i alla dess dimensioner framgår tydligt i analysen av *konfliktkontexten*. Den ökande mat-osäkerheten beror bland annat på konflikter, som ökar i antal, ofta förvärrade av klimatrelaterade katastrofsituationer, och att livsnödvändiga ekosystem är under tryck. Analysen av den *ekonomiska och sociala kontexten* visar att den ekonomiska utvecklingen, särskilt i Afrika, inte är inkluderande, och att det saknas produktiva jobb samtidigt som produktiviteten behöver öka generellt. Den ekonomiska utvecklingen, som varit drivande bakom den stora minskningen av fattigdomen, har delvis skett till priset av att naturen utarmas, föroreningar ökar och klimatförändringen fortgår, vilket slår undan förutsättningarna för en hållbar utveckling. Analysen av *miljökontexten* visar att minst fyra¹⁰ av nio planetära gränser har överskridits. Människor som lever i fattigdom är ofta särskilt beroende av biologisk mångfald och naturresurser för sin försörjning och är särskilt sårbara för klimatförändringarna.

Sedan strategiperiodens början, 2016, har ett flertal auktoritära ledare präglat den globala politiska arenan. Misstro mot och ifrågasättande av globala överenskommelser¹¹ och det internationella systemet för de mänskliga rättigheterna har fortsatt,¹² liksom hot mot dem som verkar inom systemet¹³. Institutioner som ska försvara mänskliga rättigheter, särskilt rättsstatens institutioner, har utsatts för påtryckningar och manipulerats, och deras oberoende har hotats. Åtals- och strafffriheten för dem som begår brott mot mänskliga rättigheter har varit utbredd. Den enskilda människans säkerhet har undergrävt av att statens roll som ansvarstagare har försvagats.

Sammantaget är det fler länder som backar än som gör framsteg avseende de mänskliga fri- och rättigheterna. Opinionsfriheterna har varit särskilt utsatta för inskränkningar under strategiperioden.¹⁴ Det rör sig om repression mot civilsamhället, oberoende medier, politisk opposition samt den digitala världen där internetfriheten fortsätter att minska.¹⁵ Forskningsinstitutet Varieties of Democracy utnämnde år 2019 till ”de globala massprotesternas år”, med massiva folkliga protester i flertalet städer i världen över, från Hong Kong och Teheran till Warszawa och Santiago de Chile. Andelen länder där demokratiprotester ägt rum ökade från 27 procent år 2009 till 44 procent år 2019.¹⁶ Under 2020 växte proteströrelserna ytterligare, trots restriktioner med anledning av covid-19, och antalet nya protester dubblades.¹⁷ Protesterna har lett till förändringar. Hösten 2020 avgick t.ex. presidenten i Kirgizistan efter massiva protester mot valfusk och korruption och i Peru ledde demonstrationer över en impopulär riksrätt till att interimspresidenten avgick efter bara några dagar vid makten. Även på den globala nivån syns resultat. Ungdomsrörelsen Fridays for Future har t.ex. fått upp klimatfrågan på den globala dagordningen och bl.a. sett sin främsta representant, Greta Thunberg, tala på Världsekonomet Forum i Davos 2020 och 2021.¹⁸

⁹ Patronage, dvs. en mäktig elit som fördelar tjänster mot politiskt stöd, elite capture, en form av korruption då offentliga resurser gynnar ett fåtal människor med hög status

¹⁰ Klimatförändring; förlust av biologisk mångfald; förändrad markanvändning; övergödning

¹¹ Civicus State of Civil Society Report 2019, executive summary, March 2019, s. 12-13

¹² Human Rights Watch world report 2020 events of 2019, s. viii

¹³ UN General Assembly, Human Rights Council, forty-second session: A/HRC/42/30 Cooperation with the United Nations, its representatives and mechanisms in the field of human rights, September 9, 2019.

¹⁴ Opinionsfriheterna avser åsikts-, yttrande-, informations-, mötes-, demonstrations-, förenings- och religionsfrihet.

¹⁵ Freedom House, Freedom on the net 2019, The crisis of social media, 2019, s. 4

¹⁶ V-Dem Institute, Autocratization Surges – Resistance Grows, 2020, s. 21

¹⁷ [Worldwide Protests in 2020: A Year in Review - Carnegie Endowment for International Peace](https://www.wfp.org/publications/worldwide-protests-in-2020-a-year-in-review)

¹⁸ <https://www.di.se/hallbart-naringsliv/thunberg-i-davos-vart-hus-brinner/>

<https://www.nbcnews.com/video/greta-thunberg-challenges-davos-world-economic-forum-100021829702>

Stödet till civilsamhället har förändrats under strategiperioden. Enligt en OECD-studie från 2020 erkänner nu de flesta DAC-medlemmarna civilsamhället som oberoende utvecklingsaktör i egen rätt i sina policies och styrdokument och de flesta arbetar för att främja en gynnsam miljö för civilsamhället att verka i. DAC-medlemmarna arbetar också med flexibla resultatramverk och de har mer frekvent och mer systematisk dialog med CSO, särskilt i de egna länderna. Det finansiella stödet speglar däremot inte ambitionen att stödja civilsamhället i egen rätt utan går främst till organisationer som *genomförare* av biståndet. Det är ofta kortsiktigt, givarstyrkt och administrativt krävande och når inte en mångfald inom civilsamhället. Sju procent av stödet går direkt till civilsamhällesorganisationer i utvecklingsländer, medan 93 procent kanaliseras via DAC-medlemmars inhemska CSO eller via internationella CSO.¹⁹

Sida noterar att *due diligence* har blivit viktigare för många givare och banker p.g.a. ökade krav på att säkerställa att finansieringen används för verksamhet som ska stödjas och inte går till exempelvis terrorism. De administrativa hinder som auktoritära länder skapar för att kontrollera och/eller begränsa civilsamhället driver på ett ökat fokus på administration, exempelvis förekommer svårigheter att genomföra banköverföringar till samarbetsparter i allt fler länder. Ökad repression skapar ökat behov av undantag från givares regler och avtalskrav, vilket i sig medför ett ökat fokus på frågor som rör intern styrning och kontroll.

Strategiperioden har sålunda sett en komplex utveckling inom flertalet tematiska områden och geografiska regioner, med både framsteg och bakslag, vilket understryker vikten av ett utvecklingseffektivt och flexibelt stöd till CSOs i deras egen rätt.

2.2 Perspektiven

Sida arbetar med att säkerställa att samtliga perspektiv genomsyrar strategins verksamhet genom en rad metoder, exempelvis i dialogen med SPO:erna, genom stickprov²⁰ och workshops. Strategin tar upp samtliga perspektiv med undantag för miljöperspektivet, vilket endast berörs i begreppet ”hållbar utveckling”. Nedan följer en beskrivning av hur Sida arbetat med de olika perspektiven.

Fattigdomsperspektivet är framträdande i CSO-strategin med tyngdpunkt i det första stödområdet.²¹ Under strategiperioden har Sida lyft fattigdomsperspektivet i dialog med partners och förtydligat dess roll inom anslaget i Sidas riktlinjer för samarbete med SPO vad gäller ansökan och rapportering.²²

De olika tematiska inriktningar som SPO:erna bedriver verksamhet inom bidrar till en bredd i portföljen som resulterar i att verksamhet inom CSO-strategin bidrar till fattigdomsminskning i alla fyra dimensioner som inkluderas i Sidas definition av multidimensionell fattigdom. Exempel på verksamhet inom dimensionen *resurser* är sysselsättning inom informell och formell sektor, kvinnors ekonomiska egenmakt (genom riktade insatser till aktiviteter inom försörjning) och organisering av kooperativ och finansiell utbildning. Inom dimensionen *mänsklig säkerhet* finns bl.a. förebyggande av könsbaserat våld, påverkansarbete mot myndigheter och förbättrad organisering för utkrävande av skydd av mänskliga rättigheter. Inom dimensionen *makt och röst* finns exempel såsom inkludering och organisering av civilsamhället för deltagande på lokala och nationella beslutsarenor, och slutligen inom *möjligheter och val* arbetar partners bl.a. med förebyggande av diskriminering mot minoritetsgrupper, ökad jämställdhetsintegrering och förbättrad tillgång till dialogmekanismer.

Genom lokalt, nationellt och globalt påverkansarbete arbetar Sidas partners med de faktorer i kontexten som begränsar målgruppens möjligheter att ta sig ur fattigdom eller sårbarhet och risk att falla tillbaka i fattigdom. Den multidimensionella fattigdomsanalysen i verksamheten kan stärkas ytterligare under resterande strategiperiod genom att inkludera analysen i dialog och erfarenhetsutbyte för ökat lärande och metodutveckling.

¹⁹ OECD Development Assistance Committee Members and Civil Society, 2020, sid 79

²⁰ Sida genomför stickprov för att bedöma och stärka integrering av de tematiska perspektiven hos SPO med jämna mellanrum

²¹ Stärkt kapacitet hos civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer att bidra till fattigdomsminskning i utvecklingsländer

²² Riktlinjer för SPO Version 3.0, 2020-06-25

Rättighetsperspektivet genomsyrar hela anslaget och den verksamhet som Sidas partners genomför. Verksamheten spänner över hela spektrumet av de mänskliga rättigheterna, alltifrån yttrande- förenings- och mötesfriheter, till rätten till mat och anständiga arbetsvillkor. Under pandemiåret 2020 har flera rättigheter blivit särskilt hotade (t.ex. yttrandefrihet, HBTQ-personers rättigheter och kvinnors rättigheter). I länder med auktoritära och repressiva regimer är de mänskliga rättigheterna kopplade till demokrati och rättsstatens principer särskilt hotade. En grundläggande komponent i CSO-strategin är människors kapacitet och rätt att organisera sig för att gemensamt utkräva sina staters ansvar att respektera, skydda och främja mänskliga rättigheter. Rättighetsperspektivet är väl förankrat i verksamheten och speglar därmed också insikten om att det är politiska och strukturella förändringar som behöver komma till stånd, och att det civila samhällets organisationer i partnerländerna verkar för att utkräva dessa förändringar.

Sida har under strategiperioden arbetat för att stärka integreringen av **miljö- och klimatperspektivet** i CSO-portföljen och kommer fortsätta med det. Sida ser en stor potential för omställning och anpassning i civilsamhällestödet och åtgärder har genomförts under strategiperioden (t.ex. stickprov). I Sidas riktlinjer för samarbete med SPO:erna²³ tydliggörs Sidas ökade krav och förväntningar vad gäller integrering av miljö och klimat, bland annat genom obligatorisk miljöbedömning och att resultaten av denna ska omhändertas i organisationernas program och budget. För att stärka genomslaget för perspektivet har Sida också lyft frågan om ökad prioritering av perspektivet med alla SPO:er i dialogen inför kommande ansökningar.

Den tematiska dialogen mellan Sida och SPO:er om miljö, klimat och biologisk mångfald har stärkts, men den förskjutning i fokus och ambitionsnivå som Sida vill se, från en mer passiv hållning att inte göra skada (*do no harm*) till att mer aktivt integrera ett miljöperspektiv i hela verksamheten, har inte uppnåtts fullt ut och fortsatt fokus behövs inom detta område. Under strategiperioden har engagemanget för miljö och klimat dock ökat bland SPO, vilket är positivt. Det syns bland annat genom att flera nätverk för lärande och påverkansarbete har bildats²⁴ och genom ett ökat antal rapporter och studier i ämnet.²⁵ En pågående kvalitetssäkring på Sida av policymarkörer för miljö och klimat samt portföljanalys för perspektivet kommer att ge Sida ytterligare information om vilka åtgärder som kan antas vara effektiva samt en baslinje mot vilken det blir möjligt att mäta resultat.

Jämställdhetsperspektivet är väl integrerat i SPO:ernas verksamhet och det har förstärkts under strategiperioden.²⁶ Det visar bl.a. de stickprov på SPO:ers verksamhet som Sida har genomfört på regelbunden basis, speciellt inför fleråriga ansökningar. I samband med stickproven har Sida arrangerat seminarier med SPO:erna för att dra lärdomar från rapporternas slutsatser. Flertalet SPO:er har sedan utarbetat handlingsplaner för att arbeta enligt rekommendationerna. Under återstoden av strategiperioden kommer stickproven att följas upp med rådgivning och fortsatt lärande. Flera SPO:er har också gjort egna utvärderingar av hur de och deras partners arbetar med jämställdhetsintegrering som har lett till en ökad medvetenhet och kapacitetsstärkande av lokala partners. Flera av SPO:erna deltar i CONCORD Sveriges jämställdhetsarbetsgrupp, som utfört påverkansaktiviteter under strategiperioden. Framförallt har underlag och rekommendationer tagits fram som presenterats för den svenska regeringen och som sedan använts i regeringens förhandlingar på EU-nivå. Syftet har varit att stärka Sveriges feministiska utrikespolitik och arbeta för en jämställd svensk och europeisk utrikespolitik som hindrar förtryck av flickor, kvinnor och icke-binära. CONCORD Sveriges samlade analys och erfarenhet av den feministiska utrikespolitiken har under 2019 varit en unik resurs för globalt lärande.²⁷

²³ Riktlinjer för SPO Version 3.0, 2020-06-25

²⁴ Gemini, Resiliensnätverket, Grönt bistånd, Concord

²⁵ Naturskyddsföreningen, mr-försvarare, Concord feminism + miljö

²⁶ Enligt portföljanalysen som gjordes 2018 är jämställdhetsperspektivet det näst bästa integrerade perspektivet, efter rättighetsperspektivet, i SPOs verksamhet. Ärendenummer 17/000277

²⁷ CONCORD Sveriges verksamhetsberättelse 2019, sid 16-21, Dox 18/000125, Ärendenr. 015787/20

Under strategiperioden har **konfliktperspektivet** kontinuerligt integrerats i SPO-verksamheten och utvärderats genom stickprov i syfte att formulera rekommendationer om förbättringar. Genomförandet av rekommendationerna har därefter följts upp av Sida tillsammans med SPO:erna. Under strategiperioden genomfördes ett seminarium för SPO:erna i samverkan med Sida Partnership Forum (SPF) där Sidas verksamhetsföreträdare för mänsklig säkerhet deltog tillsammans med de konsulter som genomfört stickproven för att diskutera resultat och identifiera gemensamma trender i lärandesyfte. Detta ledde till stärkt kompetens, bättre policies och en fördjupad dialog mellan Sida och SPO:erna om konfliktkänslighet i verksamheten. Under resterande strategiperiod satsar Sida på ytterligare metodutveckling och dialog om konfliktperspektivet och verksamhet inom trippel-nexus (humanitärt-utveckling-fred).

2.3 Sveriges roll i strategisammanhanget

Av Sidas totala budget 2020 gick 38,6 procent till det civila samhällets organisationer. De sju största givarna till civila samhället 2019 är USA, EU, Storbritannien, Tyskland, Sverige, Nederländerna och Kanada.²⁸

Sida har fortsatt att spela viktiga roller i de givargrupper som arbetar för att stärka stödet till civilsamhället, särskilt OECD-DAC:s Community of Practice on Civil Society och den internationella givargruppen för civilsamhället (IDG). I dessa forum, samt inom Sida och på UM, har riktlinjerna i *Guiding Principles for Sidas Engagement with and Support to Civil Society*²⁹ presenterats och spridits. De återspeglas nu i OECD-DAC:s arbete med ett gemensamt policyinstrument för att stödja medlemmarna att arbeta effektivare med och för civilsamhället, ett arbete som Sida även finansierar inom CSO-strategin.

Guiding Principles är ett metodstöd för Sida och UM som syftar till att stärka utvecklingseffektiviteten i allt Sidas stöd till och samarbete med det civila samhället. Sida har även varit aktiv och främjat ett mer utvecklingseffektivt civilsamhällesstöd inom internationella forum såsom EU och Task Team on Civil Society Development Effectiveness and Enabling Environment³⁰. Sida deltar också i samordning av finansiellt stöd, framför allt när det gäller de internationella organisationerna som erhåller stöd genom CSO-strategin. Ett sådant exempel är CIVICUS³¹ där Sida drivit på och underlättat utvecklingen av en givargemensam uppföljning, som utöver att ta upp CIVICUS verksamhet under året även diskuterar bredare civilsamhällesfrågor. Från 2014 till 2017 koordinerade Sida i nära samarbete med USAID initiativet ”Civil Society Innovation Initiative (CSII)”, senare kallat ”Innovation For Change (IFC)”.³² IFC är en plattform för och av civilsamhället som främjar innovation och samverkan med aktörer såväl inom civilsamhället som utanför, t.ex. med företag och akademien. Ett annat exempel är Global Partnership for Effective Development Cooperation (GPEDC) där Sida bidrog till utvecklingen av en ny arbetsgrupp om civila samhället. Sida är nu en av de mer aktiva medlemmarna i gruppen.

Sida har under strategiperioden även finansierat sekunderingar och insatser inom OECD-DAC och EU i syfte att påverka det större givarkollektivet mot ökad biståndseffektivitet. Sekunderingen inom OECD-DAC arbetade t.ex. med att institutionalisera en ambitiös dialog mellan DAC och CSO, etablera DAC Community of Practice on Civil Society och genomföra studien av DAC-ländernas CSO-stöd. Studien (som även nämns under 2.1) kartlägger och analyserar hur DAC-medlemmarna arbetar för att stödja civilsamhället; främja ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhället; och föra dialog med CSO. Slutsatserna och rekommendationerna lägger grunden för en DAC-rekommendation, som om den antas kommer att styra hur DAC-medlemmarna arbetar med och för civilsamhället.

²⁸ [Civil Society Engagement in Development Co-operation - OECD](#)

²⁹ Guiding Principles for Sida's Engagement with and Support to Civil Society, 2019, [Publikationer - Sida](#)

³⁰ Task Team on CSO Development Effectiveness and Enabling Environment erhåller finansiellt stöd från Sida, Planit-id: 12720. I denna dialogplattform representeras det globala civila samhället av CPDE (CSO Partnership for Development Effectiveness) som erhåller finansiellt stöd av Sida, Planit-id: 13966

³¹ Planit-id: 11648

³² Ärendenummer i Dox: 14/000941

Studien lanserades i oktober 2020 tillsammans med OECD-DAC och UD.³³ Sida har haft ett nära samarbete med UD i främjandet av ett effektivare CSO-stöd inom OECD-DAC. Sverige och Sida ligger i framkant gällande flexibla stödformer, strukturerad dialog, närvaro i fält samt med rättighetsperspektivet och används ofta som en modell för andra givare.³⁴

Genom CSO-strategin finansierar Sida fortsatt en sekundering på EU:s Directorate-General for International Partnerships (DG INTPA). Det sker genom delegerade medel från CSO-strategin till strategin för multilateral utvecklingspolitik och gäller en tjänst som nationell civilsamhällesexpert.³⁵ Tjänsten är centralt placerad på DG INTPA:s enhet för civilsamhället, där man i likhet med Sidas civilsamhällesenhet ansvarar för både ett stort program för stöd till civilsamhället, CSO Thematic Programme 2021-2027, och för policyutveckling och rådgivning avseende EU:s övergripande samarbete med civilsamhällesaktörer. Sekunderingen är ett konkret sätt att verka för att svensk kunskap och svenska prioriteringar beaktas vid utformandet av EU:s policies och kommande program. Tjänsten är särskilt relevant genom att den är inriktad på att främja ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhället, en av pelarna i Sveriges policy, och har som ett mål att stärka EU:s arbete på detta område. Tjänsten är ett resultat av EU:s efterfrågan på svensk kompetens inom området.

2.4 Synergier med andra svenska strategier och aktörer

Sida CIVSAM har ett verksövergripande ansvar för civilsamhällesfrågor vilket inkluderar intern rådgivning, policy- och metodutveckling samt deltagande i internationella samarbeten. Under strategiperioden arrangerades ett flertal presentationer för strategiägare internt på Sida och på UM om *Guiding Principles for Sidas Engagement with and Support to Civil Society*. Ett exempel är ett internt seminarium³⁶ i DR Kongo i februari 2020 med deltagande från tio UM och Sida. Slutsatserna från seminariet presenterades brett, på Sidas nätverksmöte för demokrati och mänskliga rättigheter, på Afrikadagarna, under Sidas lärvecka och i OECD/DAC:s Community of Practice.

Sveriges och därmed också Sidas internationella åtaganden gällande utvecklingseffektivitet har fått ökad uppmärksamhet inom Sida. Det har lett till att intresset för och kunskapen om vad som utgör ett effektivt samarbete med civila samhället ökat på Sida och UM, t ex har kärnstöd som utvecklingseffektiv stödform fått betydligt mer genomslag internt. Dialogen med de svenska och internationella SPO:erna främjar kunskapsutvecklingen och genom att CIVSAM har ämnesansvaret för CSO-stöd på Sida bidrar det till ett effektivare samarbete med civilsamhället inom hela myndigheten.

Synergieffekter mellan CSO-strategin och bilaterala/regionala strategier sker också på insatsnivå när en SPO erhåller finansiering från två eller flera strategier för verksamhet i Sidas samarbetsländer. På så sätt bidrar även genomförandet av CSO-strategin till strategimålen i bilaterala/regionala strategier och kan medverka till uppfyllelse av strategimål i samtliga av Sidas geografiska strategier. I och med att kapacitetsstärkande och ett gynnsamt samhällsklimat är fokus i CSO-strategin bidrar det även till att stärka och utveckla civilsamhällesaktörer i den landkontexten. Finansieringskanalerna kompletterar varandra och bidrar till ett bredare deltagande av lokala partners och ett starkare civilsamhälle. Det finns utrymme för att ytterligare utveckla denna synergieffekt.

Ett led i arbetet mot ökade synergier är att CIVSAM tar emot delegerade medel från andra strategier. Delegeringarna syftar till att harmonisera och underlätta för SPO:erna genom att undvika att ingå fler avtal med Sida vilket leder till ökad administrativ börda för både SPO:erna och lokala partners. De är därigenom ett viktigt verktyg för ökad utvecklingseffektivitet. Delegeringarna skapar också ett gemensamt intresse för uppföljning hos berörda strategiägare. Det finns fortsatt utrymme att stärka synergieffekter mellan CSO-strategin och andra strategier, särskilt vad gäller målområde två,

³³ OECD (2020), Development Assistance Committee Members and Civil Society, The Development Dimension, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/51eb6df1-en>

³⁴ Planit-id: 11154

³⁵ Beslutsnummer: 2020-000445

³⁶ På temat ”What does good support to civil society look like?”

främjandet av ett gynnsamt samhällsklimat. Det kan göras genom ökad informationsdelning och koordinering av aktiviteter för att stärka civilsamhället och värna och vidga utrymmet för civilsamhället i lokala kontexter.

Strategin för humanitärt bistånd är särskilt relevant för att uppnå synergieffekter eftersom CSO-strategin öppnar upp för insatser i gränslandet mellan humanitärt bistånd och utvecklingssamarbete för att undvika finansieringsglapp och för att bättre nå den målgrupp som annars riskerar att exkluderas. Flera av SPO:erna är verksamma inom trippel-nexus och kan t ex genom finansiering från CSO-strategin kapacitets-stärka lokala humanitära organisationer (first responders). I samband med de hastigt uppkomna förändringar i kontexten som följde med pandemin, fördjupades samarbetet med enheten för humanitärt bistånd i syfte att samråda om hur omallokeringar inom CSO-strategin kunde genomföras för bästa effekt inom både det humanitära och utvecklingssamarbetet. Flera SPO:er ställde om delar av sin verksamhet för att under en begränsad tid svara upp mot nya behov hos respektive målgrupper och arbetade därmed i större utsträckning i gränslandet till det humanitära. SPO:er gavs även större flexibilitet att ställa om verksamhet vid behov, vilket fastställdes i riktlinjerna för samarbetet med SPO:erna i juni 2020.

Synergier mellan CSO-strategin och Strategin för informations- och kommunikationsverksamhet, inklusive genom organisationer i det civila samhället (INFO/KOM) uppnås i och med att alla svenska SPO:er erhåller finansiellt stöd från båda strategier. Kapacitetsstärkande av SPO:erna och partners genom utbildningar i Sida Partnership Forums regi bidrar till synergieffekter mellan strategierna inom verksamheten SPO genomför tillsammans med lokala partnerorganisationer. SPO:erna använder även den insamlade kunskapen från sin verksamhet i utvecklingssamarbetet i aktiviteter som Info/kom-strategin stödjer (t.ex. för kunskapshöjande och påverkan i det svenska samhället).

Sida har även arbetat för att skapa synergier mellan strategier för att stärka innovation och aktörssamverkan, två prioriterade frågor inom strategigenomförandet. Ett av de främsta exemplen är ett pilotprojekt för innovativ finansiering i samverkan mellan Act Svenska Kyrkan, We Effect och finansinstitutet Oiko credit. Samarbetet kombinerar på ett unikt sätt Sidas garanti-instrument med kapacitetsuppbyggnad av lokala samarbetsparter/kooperativ i Kenya och Uganda. Projektets övergripande mål är ökad social och ekonomisk inkludering och bättre levnadsvillkor för samarbetsparternas målgrupper. Särskilt fokus är på att stärka kvinnors rättigheter att få tillgång till lån och utveckling inom jordbrukssektorn. Om projektet faller väl ut kan projektet skalas upp så att flera SPO:er och civilsamhällesorganisationer kan ansluta sig till lån och garanti-instrumentet framöver, även inom andra sektorer. Insatsen är ett exempel på hur Sida mobiliserar kapital för att stärka genomförande av Agenda 2030 i samarbete med CSO.

3 Resultatredovisning

Sidas bidrag till förändring på strateginivå

Såsom beskrivits i avsnitt 2.1 innebär det minskade demokratiska utrymmet svåra villkor för det civila samhällets organisationer samt aktiva MR-försvare i låg- och medelinkomstländer.³⁷ Detta inkluderar omfattande säkerhetsrisker i form av hot och våld mot organisationernas anställda och medlemmar, och i viss mån mot deras familjer, samt mot aktivister som inte är knutna till en formell organisation (såsom småskaliga producenter inom jordbruk och fiske, samt befolkning i rurala områden). Människors behov av tillgång till naturresurser hamnar ofta i konflikt med staten eller företags utvinning av naturresurser, exempelvis utvinningsindustrier, jordbruksföretag och palmoljaplantager.³⁸ De metoder som används för att minska organisationernas manöverutrymme tillämpas inte konsekvent, vilket ytterligare komplicerar förutsättningarna att verka för organisationerna. I ett flertal länder med repressiv lagstiftning, eller icke fullgott implementerade

³⁷ CSO-strategin är inte begränsad till Sveriges bilaterala samarbetsländer

³⁸ <https://www.globalwitness.org/en/campaigns/environmental-activists/>

lagar, finns trots detta resultat av organisationernas verksamhet, exempelvis vad gäller kapacitetsutveckling av organisationer och stärkande av organisationernas målgrupper, men även framgångsrikt påverkansarbete på nationell nivå. Det kan bero på att lagstiftning till viss del tillämpas selektivt, eller att vissa frågor inte uppfattas som kontroversiella i en del kontexter. Det kan också bero på att vissa aktörer anpassar sig till en repressiv kontext och hittar former att genomföra verksamhet. Organisationer kan också ha ett fungerande samarbete med befattningshavare på statliga eller kommunala institutioner som har gemensamma mål för samhällsutveckling, vilket kan förklara en del framsteg.

Strategimålen i CSO-strategin är delvis överlappande och Sida har valt att inte följa upp partners verksamhet utifrån strategimålen ur ett finansiellt perspektiv. Den registrering som finns i Sidas finansiella system bygger därför på en schablon som inte speglar verksamheten. Sida strävar efter att i sitt stöd till SPO:erna ge så stort utrymme som möjligt åt SPO:ns självbestämmande och kräver inte att SPO:erna planerar eller rapporterar sin verksamhet utifrån strategins mål, även om det framgår av exempelvis ansökningar och rapporter att deras respektive verksamheter bidrar till strategins mål.

Samtliga svenska SPO:er är verksamma inom det första stödområdet och samtliga internationella SPO:er är verksamma inom det andra. De flesta svenska SPO:erna är även verksamma inom det andra stödområdet, men rapporterar verksamhet i mindre omfattning inom det området.

Det andra stödområdet är nytt i nuvarande strategi och har identifierats i operationaliseringen av strategin samt portföljanalysen från 2018 som viktigt att stärka. Sida har som ett led i operationaliseringen av strategin begärt in årlig rapportering från svenska SPO:er specifikt kring det civila samhällets utrymme att verka samt utvecklingseffektivitet. Det krympande utrymmet för civilsamhällets aktörer har blivit en fråga som kretsen av SPO:er arbetar med tillsammans med partnerorganisationer, men också genom t.ex. hanteringen av de praktiska problem det medför när stater inför administrativa hinder för organisationer. Även stöd till kapacitetsutveckling inom IT-säkerhet och mänsklig säkerhet förekommer samt aktivt påverkansarbete för att värna och vidga utrymmet att verka. Sida har under strategiperioden tagit initiativ till flera seminarier för erfarenhetsutbyte kring frågan om civilsamhällets utrymme.

Förändringsteorin går ut på att när Sida stödjer SPO:er och dessa i sin tur ger ett effektivt stöd till sina lokala partnerorganisationer, då kan dessa organisationer påverka skyldighetsbärare och stärka rättighetsinnehavare att individuellt och kollektivt påverka sin situation. I ökande grad kommer då rättighetsinnehavarna vara aktiva deltagare i utvecklingen av sina samhällen och skyldighetsbärarna kommer i ökande grad öka tillgången till och respektera de mänskliga rättigheterna.³⁹ Förändringsteorin är skriven på strateginivå och inte per strategimål och därför är den inte relevant att följa upp per mål. Vidare behöver förändringsteorin revideras för att bättre förhålla sig till den komplexa kontext som det civila samhällets organisationer verkar i. Även om Sida ser många goda exempel på att SPO:ernas partnerorganisationer lyckas stärka rättighetsinnehavare så att de kräver sina rättigheter, betyder det inte automatiskt att skyldighetsbärarna i högre grad respekterar dessa rättigheter. Det är ett exempel på den typ av problematik som en reviderad förändringsteori behöver ta hänsyn till.

Som grund för att samla in information till den fördjupade strategirapporten har Sida anlitat en extern konsult för att göra en resultatanalys utifrån det uppföljningsramverk som används för resultatmätning och som använts för periodens strategirapporter.⁴⁰ Exempel på resultat i kapitel 3 är hämtade från konsultens rapport, rapporteringen från Sidas samarbetsparter, samt bygger på Sidas samlade erfarenhet av samarbetsparterna (t.ex. genom dialog och uppföljningsbesök).

Inom det första stödområdet ser Sida att det delvis går i rätt riktning, även om framsteg vad gäller en stärkt kapacitet för organisationer motverkas av ett minskat utrymme för civilsamhället att verka i.

³⁹ NIRAS, 2017, Monitoring Framework and Baseline for the Strategy for Support via Swedish Civil Society Organisations for the period 2016-2022, Dox dokumentnummer 028784/17

⁴⁰ FCG, 2021, Evaluation of the Strategy for support via Swedish civil society organisations 2016-2022, Dox dokumentnummer 006416/21

Pandemin har hindrat organisationer i utvecklingsländerna i framför allt de delar av deras arbete som inte kan genomföras digitalt. Utvecklingen inom det andra stödområdet går bakåt eller är oförändrad och har påverkats av pandemin, den verkar också i motvind på grund av den fortsatta tillbakagången för demokrati i många kontexter.

3.1 Stödområde 1: Stärkt kapacitet hos civilsamhällesaktörer i utvecklingsländer att bidra till fattigdomsminskning i utvecklingsländer

Samtliga svenska SPO:er som bidrar till att uppfylla målen i CSO-strategin arbetar inom det första stödområdet, som på många sätt utgör SPO:ernas kärnverksamhet, och som har bedrivits i nära samarbete med deras partnerorganisationer under, i många fall, flertalet år. Portföljen består av 16 svenska strategiska partnerorganisationer. Fyra av dessa vidareförmedlar medel till andra svenska organisationer; ForumCiv, Union to Union (UtU), Palmecentret (OPC) och Svenska missionsrådet (SMR).⁴¹ CSO-strategin identifierar de svenska organisationerna som den aktörsgrupp som ska bidra till strategins mål. De svenska SPO:erna har en bred och långsiktig verksamhet som genomförs i nära samarbete och partnerskap med i huvudsak nationella organisationer i utvecklingsländerna, även samarbeten med regionala och globala organisationer finns inom portföljen. De flesta SPO:er har kontor och lokalt anställd personal i samarbetsländerna. Dessa faktorer bidrar till att organisationerna kan följa och anpassa sig till utvecklingsutmaningarna och deras förändringar.

3.1.1 Ökat genomslag för rättighetsperspektivet i civilsamhällets arbete samt stärkt förmåga hos civilsamhället att representera och agera i nära samråd med människor som lever i fattigdom.

Strategimål

2018	2019	2020
		

Pandemin har fått omfattande konsekvenser för verksamheten under CSO-anslaget. Det rättighetsbaserade arbetet med påverkansarbete, kapacitetsutveckling, dialog och samverkan mellan aktörer är centrala för CSO-strategin och förbud och restriktioner vad gäller möten och rörelsefrihet begränsar i stor utsträckning samarbetspartners möjligheter att verka. Mer positivt är att olika former av lokala grupper har aktiverats på många håll för att sprida information om pandemin och stödja utsatta grupper med hälsoinformation. Samarbetspartner har i flera fall sett behov av humanitärt stöd för att inte framstegen i deras långsiktiga utvecklingsarbete ska påverkas negativt av pandemin, samt för att säkerställa att rättighetsinnehavare som lever i fattigdom och förtryck har den kunskap och de förnödenheter som behövs för att hantera pandemin.⁴² Det krympande demokratiska utrymmet som kännetecknar perioden och tiden för rapportering innebär att organisationer som arbetar utifrån ett rättighetsperspektiv är mer hotade nu än vid inledningen av strategiperioden. Särskilt riskerna för dem som arbetar för kvinnors rättigheter och för jämställdhet har ökat under strategiperioden t.ex. i form av hot, smutskastning, våld och mord.⁴³ Under pandemin har trakasserier mot försvarare av HBTQI-rättigheter och människor som befinner sig i prostitution ökat i form av fysiskt och sexuellt våld, nedstängning av kliniker och kontor, samt spridning av homofobisk propaganda.⁴⁴

Portfölj

2018	2019	2020
		

⁴¹ SMR, OPC och UtU förmedlar bidrag till sina medlemsorganisationer medan ForumCiv fram till nyligen hanterat ansökningar från svenska organisationer utan eget avtal med Sida/CIVSAM. ForumCiv kommer framöver endast acceptera ansökningar från medlemmar.

⁴² Sidas svar på Regeringsuppdraget om civilsamhällesorganisationer och Covid-19, 2020, s. 7, Dox dokumentnummer: 002396/21

⁴³ Kvinna till Kvinna, 2018, "Suffocating the Movement – Shrinking Space for Women's Rights", <https://kvinna.tillkvinna.se/wp-content/uploads/2018/03/kvinna-till-kvinna-suffocating-the-movement-report-eng-2018.pdf>

⁴⁴ LGBTQ+ AND SEX WORKER RIGHTS DEFENDERS AT RISK DURING COVID-19 DECEMBER 2020, Frontline defenders

Portföljen utgörs framför allt av de 16 svenska SPO:erna. Samtliga arbetar för att säkerställa ett rättighetsperspektiv i sina respektive verksamheter och det är Sidas bedömning att rättighetsperspektivet i hög grad genomsyrar SPO:erna och deras lokala partners organisationer och verksamhet och har gjort det under en längre tid. Samtliga SPO:er, både svenska och internationella, har under 2020 påverkats av pandemin och anpassat sin verksamhet efter den rådande situationen. I många fall har det rättighetsbaserade arbetet blivit svårt att genomföra, i synnerhet verksamhet som innebär möten och workshops, men även uppsökande verksamhet i utsatta urbana områden eller på landsbygden, dvs. kärnverksamhet för många organisationer. Några organisationer har ställt om sin verksamhet, exempelvis We Effect som tog fram en interim-strategi⁴⁵ för att verksamheten bättre skulle matcha utvecklingsutmaningarna. Det är fortsatt relevant att Sida och partners arbetar aktivt för att upprätthålla rättighetsperspektivet inom portföljen eftersom det motverkas av det krympande demokratiska utrymmet.

Utifrån det multidimensionella fattigdomsperspektivet bidrar portföljen under detta strategimål till utveckling inom samtliga dimensioner av fattigdom, men i synnerhet till att stärka människors *makt och röst*. Ett exempel är Diakonias arbete med jämställdhetsfrågor genom lokala partners på Sri Lanka som ledde till införandet av en kvot för kandidater till de lokala valen med krav på att minst 25 procent av samtliga kandidater måste vara kvinnor. Utbildning av kvinnliga ledare för att kunna kandidera, samt medvetandeökning bland lokala samhällen ledde sedan till en ökning av kvinnliga ledare på tolv regeringsinstanser från 3 till 23 procent. Marginaliserade kvinnor såsom återvändande flyktingar, muslimska kvinnor från plantagerna och kvinnor som lever med funktionshinder kandiderade som ett resultat av Diakonias arbete.⁴⁶

Verksamheten syftar ofta också till att minska *resursfattigdomen*, och en stor del av målgrupperna finns bland dem som lever i resursfattigdom (t.ex. urfolk, kvinnor, landsbygdsbefolkning). En lokal partner till Kvinna till Kvinna på Västbanken som arbetar för att påverka Shariarättsdomare att respektera kvinnors rättigheter, rapporterade stärkta möjligheter och framgång i 94 av de 98 mål som lämnades in till Shariadomstolar.⁴⁷ I Zambia och Malawi bidrog Plan International Sverige till att ett ökat antal barn fick tillgång till barnanpassade tjänster vid polisstationer och vid domstolar som resultat av ett strukturellt arbete för barns rättigheter på samhällsnivå.⁴⁸

Många SPO:er arbetar integrerat med rättighetsperspektivets olika delar, exempelvis har ForumCiv stött den svenska organisationen Raises som i samarbete med organisationen Radio Pio XII har genomfört ett projekt i norra Potosí i Bolivia i syfte att förebygga våld mot kvinnor och förbättra deras *mänskliga säkerhet*. Projektets mål uppnåddes genom en serie radioprogram, utbildningsaktiviteter, påverkansaktiviteter, musikfestivaler etc. och har bidragit till ökat engagemang hos skyldighetsbärare, vilket återspeglas i offentlig policy och ökad medvetenhet om könsbaserat våld bland ungdomar.⁴⁹

Flera av RFSU:s partnerorganisationer arbetar juridiskt i sitt påverkansarbete (strategic litigation). I Kenya vann RFSU:s partner FIDA ett rättsfall i juni 2019 och hälsoministeriet beordrades att återinföra tidigare borttagna riktlinjer för säkra och lagliga aborter samt eftervård i offentliga hälsoinstanser.⁵⁰ Domen fastställde även rätten till abort om graviditeten är ett resultat av våldtäkt.⁵¹ Positiva policyförändringar på regional nivå rapporterades från Latinamerika där bland annat RFSU:s samarbetspartners bidrog till att abort upp till vecka tolv numera är avkriminaliserat i delstaten Oaxaca, Mexiko. Förbättrad tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är grundläggande för flickor och kvinnors *möjligheter och val*.

⁴⁵ We Effect och Vi-skogens gemensamma interim-strategi, Dox dokumentnummer: 032607/20

⁴⁶ Diakonias fördjupade resultatrapport 2016-2018

⁴⁷ Kvinna till Kvinna, Annual Report 2019

⁴⁸ Plan International Sweden, Framework report 2015-2019

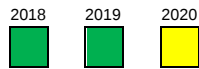
⁴⁹ Annual Report 2019, ForumCiv's Swedish Partnership Programme, s. 34 (Dox dokumentnummer: 028925/20)

⁵⁰ Annual Report 2019, The RFSU Civil Society Partnership Programme for SRHR, 2018-2022

⁵¹ Mer information om rättsfallet finns här: [Kenya's rape survivors win right to abortion in landmark court ruling | Reuters](#)

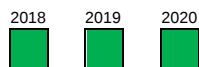
3.1.2 Ökad medvetenhet, engagemang och kapacitet hos människor som lever i fattigdom att arbeta för demokrati och organisera sig för att kunna utkräva sina mänskliga rättigheter

Strategimål

Pandemin har under 2020 kraftigt begränsat människors möjlighet till organisering samt organisationernas verksamhet kring detta. Lockdown-policyer har drabbat lokala organisationer hårt i många samarbetsländer vilket gjort att de inte kunnat utföra sitt arbete och genomföra planerade aktiviteter. Människors organisering för att kräva rättigheter har också påverkats av det minskade demokratiska utrymmet. Detta gäller både organisationer och enskilda individer eller aktörer som inte agerar inom ramen för en organisation. I vissa kontexter är det förenat med stora risker att kräva sina rättigheter, exempelvis om de är i konflikt med politiska eller ekonomiska intressen, ofta kopplade till utvinning av naturresurser. Enligt den brittiska organisationen Global Witness mördades dubbelt så många miljörättsaktivister 2019 jämfört med tio år tidigare.⁵²

Portfölj

Portföljen utgörs framför allt av de 16 svenska SPO:erna. En stor del av den verksamhet som SPO:erna och deras partnerorganisationer bedriver syftar till att människor som lever i fattigdom har ökad medvetenhet och kapacitet att utkräva sina rättigheter. Denna verksamhet är i mångt och mycket SPO:ernas ryggrad oavsett kontext och den är välfungerande. Utifrån det multidimensionella fattigdomsperspektivet bidrar portföljen inom detta strategimål i synnerhet till dimensionerna *makt och röst* samt *möjligheter och val*. Goda resultat förekommer när det gäller ökad kapacitet och organisering. I Honduras har SMR:s medlemsorganisation Läkarmissionen stöttat rättighetsinnehavare att få insikter om sina rättigheter och agera och utkräva dessa rättigheter från myndigheter. Påverkansarbete gentemot rättsväsendet har bidragit till att lagstiftning förändrats så att barn som utsatts för sexuellt våld ska erbjudas anpassade metoder för utredning och förhör i juridiska processer. Insatsen har också lett till förändrade attityder i bemötandet av barnen.⁵³ De religiöst baserade SPO:erna och deras partners delar ofta religiös övertygelse, vilket stärker samarbetet. Act Svenska Kyrkan samarbetar med andra kyrkor för att stärka människor att bli aktiva deltagare i sina samhällen. Genom närvaro och förtroende hos den lokala befolkningen kan Act Svenska Kyrkan och partners arbeta med att påverka sociala normer inom en tillitsfull kontext, vilket även når utanför deras egna verksamheter.⁵⁴

Vidare har We Effects EU-projekt "Women and Youth Political Representation Enhanced in the 2019 and 2020 Government and General Elections Respectively in Tanzania" bidragit till att öka representationen av kvinnor och unga vid valen 2019 och 2020 på lokal och nationell nivå i Tanzania. Genom samarbete med två lokala civilsamhällesorganisationer, "Tanzania Women's Lawyers Association" och "Tanzania Youth Coalition", har det nationella påverkansarbetet stärkts genom att skapa kopplingar till det nationella parlamentet. Projektet har även stöttat inrättandet av lokala nätverk där kvinnor och unga kan lyfta frågor som rör representation inom politiken och nå ut till relevanta myndigheter och andra skyldighetsbärare. Genom att ha bidragit till att öka kvinnors och ungas representation efter kommunvalet 2019 har projektet bidragit till en mer inkluderande och jämställd styrning på lokal nivå.⁵⁵

⁵² <https://www.globalwitness.org/>

⁵³ SMRs resultat- och läranderapport 2017-2019, s. 24 (Dox dokumentnummer: 018083/20)

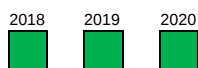
⁵⁴ Act Church of Sweden mid-term evaluation 2020

⁵⁵ We Effect slutrapport för EU-insats "Women and Youth Political Representation Enhanced in the 2019 and 2020 Government and General Elections Respectively in Tanzania", Dox dokumentnummer: 016538/20. Aktörer för genomförandet av CSO-strategin kan beviljas bidrag till EU-egeninsats, exempelvis SPOer eller någon av deras samarbetsparter inom programmen som omfattas av avtalskedjan med Sida och därmed uppfyller avtalsvillkoren för Sida-stöd. Dessa kan söka bidrag till EU-egeninsatser för projekt inom ramarna för de EU-instrument med calls for proposals där målsättningarna är i enlighet med CSO-strategin.

Pandemin har begränsat verksamhet som inte kan genomföras digitalt dvs. merparten av lokala samarbetspartners ordinarie verksamhet. Personal och volontärer som arbetar med stöd och hjälp i olika former kan inte nå utsatta människor när det råder utgångsförbud eller karantänstvang och utbildningar och möten skjuts därför upp. Att arbeta med mobilisering, organisering och påverkansarbete utan att människor träffas är utmanande och det är ett arbete som i många kontexter inte kan ersättas med digitala lösningar.⁵⁶ Den kapacitetsstärkande verksamhet som förekommer kopplat till det krympande utrymmet kan ofta inte genomföras digitalt av säkerhetsskäl.

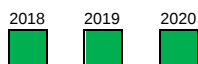
3.1.3 Ökad mångfald inom det civilsamhälle i utvecklingsländer som representerar och/eller agerar till förmån för människor som lever i fattigdom.

Strategimål

Under strategiperioden har nya sociala rörelser uppstått som bidragit till en ökad mångfald inom civilsamhället. De har gemensamt att de utgår från lokala agendor, ofta relaterade till basala behov såsom priser för mat och transport och/eller missnöje med politiska beslutsfattare. Dessa rörelser har andra organisationsformer och är ofta informella⁵⁷ De resursstarkare organisationerna, framför allt avseende administrativa och verksamhetsmässiga resurser, gynnas av givarorganisationernas relativt höga krav inom dessa områden. Det innebär att stöd till exempelvis nya och/eller resurssvaga organisationer, sociala rörelser, nätverk, gräsrotsorganisationer på landsbygden och informella aktörer missgynnas och att den potential som mångfalden representerar skulle kunna ges större utrymme om ett mer flexibelt stöd till civilsamhället möjliggörs.

Portfölj

Portföljen utgörs framför allt av de 16 svenska SPO:erna. Alla insatser i portföljen genom de svenska SPO:erna bidrar till strategimålet. Portföljen bidrar till flera dimensioner inom multidimensionella fattigdomsperspektivet, men framför allt inom dimensionen *makt och röst*, i och med att flera SPO:er har inlett samarbete med informella aktörer och på så vis öppnat för ökade möjligheter till påverkan genom en bredare inkludering av rättigheter som t ex representeras av barn och unga, kvinnor, urfolk, människor med funktionsvariation. SPO:ernas cirka 1900 lokala samarbetsparter uppvisar stor bredd avseende tematiskt fokus, verksamhetsländer och storlek. SPO:er arbetar för barns rättigheter, med SRHR, jämställdhet, miljö och klimat för att nämna några av de många teman som verksamheten inkluderar. Många arbetar i repressiva eller konfliktmiljöer, och många stödjer både stora och små partners och både formella och informella civilsamhällesaktörer. I den mätning som gjordes 2017 drogs slutsatsen att mångfalden var god inom strategin. I den utvärdering som nu genomförts konstateras att mångfalden är fortsatt god bland SPO:ernas partnerorganisationer men skulle kunna stärkas ytterligare. Flera kristna organisationer bidrar t.ex. till CSO-strategin men organisationer med annan religiös bakgrund är underrepresenterade.

Exempelvis har Afrikagrupperna under perioden 2017-2019 gett stöd till fem informella aktörer dvs. organisationer eller nätverk som inte är formellt registrerade. Stöden har hanterats genom specifika avtal där initiativ och planer ägs av respektive aktör men där bokföring och revision hanteras av Afrikagrupperna. Dessa samarbeten kräver en tät dialog med rörelsernas aktivister och mer frekventa uppföljningar men innebär även ett effektivt sätt att arbeta med samhällslig förändring på gräsrotsnivå och stärker målgruppens *makt och röst*.⁵⁸

⁵⁶ Sidas svar på Regeringsuppdraget om civilsamhällesorganisationer och Covid-19, 2020, s. 7, Dox dokumentnummer: 002396/21

⁵⁷ Richard Youngs "Civic activism unleashed: New hope or false dawn for democracy?", Oxford University Press 2019

⁵⁸ Afrikagrupperna, 2017-2019 report, s. 48-49 (Dox dokumentnummer: 031601/20)

Ett annat exempel på portföljens mångfald är Rädda Barnens lokala partners som har arbetat aktivt för att stärka barn och ungas deltagande i internationella möten. En delegation med barn och unga från Kosovo deltog på 30-årsfirandet av Barnkonventionen. Det var första gång barn och partnerorganisationer från Kosovo, som ännu inte är officiell FN-medlem, fick tala offentligt på ett FN-möte⁵⁹. Genom projektet ”Young Voices” fick 40 000 barn från tolv länder göra sina röster hörda genom nationella enkäter, vars innehåll speglar Barnkonventionen. Rädda Barnen och partners har använt resultat från enkäterna i skuggrapporter till FN:s MR-råd, vilket ökat den samhälleliga kunskapen om barns rättigheter samt bidragit till politiskt ansvarsutkrävande. Sedan 2019 ingår även frågor om klimatförändringar vilket innebär att unga fått en röst i debatten om klimatförändringarnas effekter och påverkan på rättigheter.⁶⁰

Mångfalden i portföljen kan stärkas ytterligare genom att skapa bättre förutsättningar att stödja organisationer som är nya, svaga, informella eller särskilt utsatta. Sådana organisationer har ofta begränsad kapacitet eller möjlighet att hantera de krav som finansieringen ställer. Det kan bero på att de inte har de rutiner och system en etablerad organisation har, men de kan även vara utsatta för angrepp från exempelvis en stat eller andra aktörer. Det finns exempel på när representanter för staten har stängt organisationers kontor och beslagtagit bokföringen. I dessa fall blir det svårt att rapportera till Sida enligt gällande rutiner. För att hantera denna typ av risker öppnar strategin för möjligheten att dela risk med samarbetspartner. 2018 införde Sida en klausul i avtalen med SPO för att kunna dela finansiell risk men den har varit svår att tillämpa då rutiner har saknats men även för att Sidas princip har varit att alltid återkräva felaktigt använda medel. Sida arbetar nu för att förtydliga regelverk och utveckla en rutin för riskdelning. Det sker i dialog med SPO och i samråd med jurister och korruptionsutredare.

3.1.4 Ökad förståelse och engagemang hos civilsamhället i utvecklingsländer för globala utvecklings- och hållbarhetsfrågor och stärkt påverkansarbete för detta gentemot beslutsfattare.

Strategimål

2018	2019	2020
		

Strategimålet påverkas negativt av det krympande utrymmet för civilsamhällesorganisationerna att verka. Att bedriva påverkansarbete mot beslutsfattare, statliga eller från den privata sektorn, är ofta förknippat med risker för organisationer och aktiva grupper och individer. Se mer utförligt om detta i avsnitten 2.1 samt 3. Under 2020 har pandemin medfört att en del globala möten har ställts in⁶¹, vilket kan leda till att civilsamhällets påverkansarbete tappar fart.

Portfölj

2018	2019	2020
		

Många av SPO:ernas partnerorganisationer i utvecklingsländerna driver ett påverkansarbete gentemot nationella beslutsfattare, inklusive dem på lokal nivå. De är ofta också del av globala nätverk och deltar mer eller mindre aktivt genom dessa i påverkansarbete på regional och global nivå. Påverkansarbetet syftar ofta antingen till att utkräva ansvar från skyldighetsbärarna för att implementera beslutad politik eller tillämpa beslutade lagar, men också till att driva på för ny lagstiftning, riktlinjer, konventioner, osv. CSO-strategin möjliggör även påverkansarbete riktat mot globala beslutsfattare för de svenska SPO:erna. Flera av de svenska SPO:erna utnyttjar denna möjlighet, men det finns utrymme för mer. Eftersom många av de utvecklingsfrågor som SPO:ernas partnerorganisationer i utvecklingsländerna driver är globala eller har kopplingar till exempelvis EU⁶² och andra multilaterala organisationer finns en tydlig roll för de svenska SPO:erna. De internationella

⁵⁹ Rädda Barnen, The Global Civil Society Programme 2017-2021: Progress Report 2017-2019, s. 29

⁶⁰ Ibid, s 30-31

⁶¹ Exempelvis UNFCCC's COP 26 som skulle hållits i Glasgow, UK, 2020

⁶² Exempelvis frågor rörande företag och mänskliga rättigheter eller EUs partnerskapsavtal om fiske (med länder utanför EU)

SPO:erna driver alla ett påverkansarbete på framförallt global nivå inom frågor som b.l.a. rör utvecklingseffektivitet, en gynnsam miljö för civilsamhället och de globala målen i Agenda 2030.

Påverkansarbetet syftar till att minska *resursfattigheten*, till att ge *makt och röst* åt människor, till att förbättra människors *möjligheter och val*, exempelvis vad gäller energi och utbildning, samt till att förbättra den *mänskliga säkerheten*. Påverkansarbetet fokuserar på att åstadkomma mer långsiktigt hållbara förändringar. Många av SPO:ernas partnerorganisationer som arbetar med påverkan har begränsats av det minskade demokratiska utrymmet, men det är värt att notera att det även i relativt repressiva länder går att bedriva ett strategiskt påverkansarbete som uppnår resultat. Naturskyddsföreningens samarbetsorganisation EcoWaste i Filippinerna har t.ex. bidragit till ett nationellt förbud mot bly i målarfärg.⁶³ En bidragande orsak till att detta blev möjligt var det goda samarbetet med ansvariga tjänstemän och företag. I Tunisien bidrog Union to Unions fackliga partners inom hälsosektorn och fackföreningens nätverk för migration i Medelhavsområdet till att den tunisiska regeringen och Världshälsoorganisationen (WHO) undertecknade ett avtal för att säkerställa rätten till sjukvård för flyktingar och migranter.⁶⁴ I Tadzjikistan har SMR, genom vidareförmedling till samarbetsparten Operation Mercy, arbetat för att stärka funktionsvarierades rättigheter och ökat antalet samarbeten mellan lokala och internationella aktörer, vilket har lett till ökad förståelse bland myndigheter och deras godkännande av organisationer.⁶⁵ I Bosnien-Hercegovina inledde OPC:s fackföreningspartner "STBiH9" en omfattande medie- och lobbykampanj som mobiliserade 34 000 demonstranter online som gemensamt lyckades stänga köpcentrum i Sarajevo under Ramadan och bevilja anställda ledigt för första gången någonsin.⁶⁶

3.2 Stödområde 2: Främjande av ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhällesorganisationer i utvecklingsländer

CSO-strategins andra stödområde är nytt jämfört med föregående strategi. De två stödområdena hänger ihop och strategimålen är till viss del överlappande. Det andra stödområdets första mål är på många sätt en förutsättning för strategins första stödområde. Samtliga internationella SPO:er är verksamma inom det andra stödområdet. Även alla 16 svenska SPO:er är verksamma inom det andra strategiområdet, men i varierande grad. Under 2019-2020 beslutade Sida att utöka portföljen med ytterligare en svensk SPO och ett ansökningsförfarande samt en beredning genomfördes. Processen slutfördes under hösten 2020 och utmynnade i ett samarbetsavtal med Civil Rights Defenders (CRD). CRD förväntas stärka portföljens relevans framför allt inom strategins andra stödområde.

3.2.1 Stärkta möjligheter för civilsamhället att arbeta för en gynnsam miljö för civilsamhället i utvecklingsländer.

Strategimål

	2018	2019	2020
			

Utvecklingen av strategimålet på global nivå har gått bakåt under strategiperioden, vilket påvisar relevansen att stärka arbetet inom detta mål ytterligare för att stödja civilsamhället i att uppnå positiva förändringar. Den nedåtgående trenden för demokratiska friheter har fortsatt under 2020 då utrymmet inskränktes ytterligare i flera kontexter ifråga om respekt för förenings- och mötesfrihet och yttrandefrihet; fundamentala förutsättningar för ett aktivt och pluralistiskt civilsamhälle. Under 2020 beräknades det att över 40 procent av världens befolkning levde i länder där det demokratiska utrymmet var kraftigt begränsat och 25 procent levde i länder där det demokratiska utrymmet var helt stängt. Endast 3 procent av världens befolkning levde i vad som ansågs vara öppna samhällen.⁶⁷

⁶³ <https://www.goldmanprize.org/recipient/manny-calanzo/>

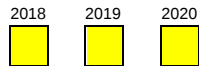
⁶⁴ Union to Union: Verksamhetsberättelse 2019

⁶⁵ SMR: SMR:s rapportering om biståndseffektivitet och krympande demokratiskt utrymme 2020

⁶⁶ OPC CSO Narrative Final Report 2016-2019, s. 29, Dox dokumentnummer: 018391/20

⁶⁷ [Civic Space on a Downward Spiral - Civicus Monitor 2020](#)

Portfölj

Utvecklingen inom portföljen har delvis gått framåt, men eftersom det fortfarande bara är en mindre del av verksamheten som fokuserar på strategimålet förblir trafikljuset gult. Avsikten är att fortsätta stärka portföljen under återstoden av strategiperioden genom att fortsätta stärka SPO:ernas arbete inom målområdet men också genom att fördjupa och arbeta mer strategiskt med internationella partnerorganisationer. Samtliga svenska och internationella SPO:er inom CSO-strategin bidrar dock till strategimålet. Utifrån det multidimensionella fattigdomsperspektivet bidrar verksamheten i portföljen till att stärka *röst och makt* hos människor som lever i en eller flera av fattigdomsdimensionerna, samt att förbättra människors *möjligheter och val*. De internationella SPO:erna arbetar främst med kapacitetsutveckling och påverkansarbete inom detta mål, t ex International Civil Society Centre (ICSC) som stödjer stora internationella organisationer att utveckla sina roller och sin verksamhet för att främja civilsamhällets möjligheter på lokal, nationell, regional och global nivå.⁶⁸ CIVICUS⁶⁹ kartlägger årligen civilsamhällets utrymme att verka världen över genom CIVICUS Monitor.⁷⁰ På denna webbsida mäts samhällsklimatet baserat på information från ett 20-tal organisationer från hela världen. I sin årliga rapport, State of Civil Society Report, sammanställer CIVICUS också globala trender inom det civila samhället. International Center for Not-for-Profit Law (ICNL)⁷¹ har under 2020 kartlagt utrymmet för civilsamhället att verka under pandemin. Detta görs tillsammans med andra organisationer och med stöd av UN Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms. Covid-19 Civic Freedom Tracker⁷² dokumenterar regeringars reaktioner som påverkar medborgerlig frihet och mänskliga rättigheter med fokus på *emergency laws*.

Sida har tidigare under strategiperioden gett öronmärkt stöd till arbetet med att tackla det krympande utrymmet i form av stöd till Civic Space Initiative (CSI), men har nu övergått till att ge kärnstöd till ICNL och villkorat kärnstöd till CIVICUS. Ett flertal av de svenska SPO:erna har genomfört aktiviteter i syfte att hantera, men också informera om och motverka det krympande utrymmet under strategiperioden. Exempelvis har SPO:erna gjort anpassningar i sina administrativa rutiner för att kunna hantera de förändringar i regelverket som många länder har gjort. Man har också genomfört kampanjer⁷³ och tagit fram rapporter⁷⁴ i samarbete med partnerorganisationer i samarbetsländerna samt erbjudit kapacitetsutveckling till partnerorganisationer (till exempel inom riskhantering). Civila samhällets organisationer visar flexibilitet i den förändrade kontexten. Diakonia identifierar nya strategier för att kunna fortsätta att verka trots ett krympande utrymme. Detta inkluderar bland annat ändrad språk användning, nya allianser och nätverk, ökad användning av sociala medier och förändringar i ansatsen till att vara mindre konfrontativ. Det innebär också ökat samarbete med kyrklig verksamhet och med gräsrotsorganisationer och stöd till inkomstgenererande verksamhet.⁷⁵ För att ytterligare stärka Sidas portfölj inom strategimålet ingick Sida under 2020 avtal med en ny SPO, Civil Rights Defenders (CRD).⁷⁶

⁶⁸ Planit-id: 54030564

⁶⁹ Planit-id: 11648

⁷⁰ <https://monitor.civicus.org/>

⁷¹ Planit-id: 10320

⁷² <https://www.icnl.org/covid19tracker/>

⁷³ Se exempelvis kampanjen #light4defenders som flera SPO:er anslutit sig till, t ex Naturskyddsföreningen, Afrikagrupperna, ForumCiv

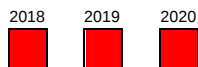
⁷⁴ Se exempelvis ForumCiv, 2017, "Shrinking Space for Civil Society – Challenges in Implementing the 2030 Agenda", Kvinna till Kvinna, 2018, "Suffocating the Movement – Shrinking Space for Women's Rights", Concord Sverige, 2018, "Tag plats! Civilsamhällets demokratiska utrymme och rätten till organisering" och Svenska missionsrådet, 2020, "Claiming Space for Faith – Including Freedom of Religion or Belief in the Fight for Civic Space"

⁷⁵ Diakonia mid-term review 2016-2018

⁷⁶ CRD är ny partner till CIVSAM, men har dock pågående avtal inom andra strategier. Planit-id: 13513

3.2.2 Inrättade och/eller stärkta dialogmekanismer och mötesplatser i utvecklingsländer för samverkan inom/mellan civilsamhället och andra aktörer.

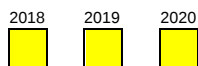
Strategimål

Strategiperioden har präglats av krympande demokratiskt utrymme, både off-line och on-line. År 2020 försämrades den globala internetfriheten för tionde året i rad.⁷⁷ Pandemin har använts av regeringar som skäl till att begränsa tillgång till internet i syfte att hindra informationsflöden eller till att övervaka organisationer och individer. Även konservativa antirättighetsrörelser har använt digitala forum för att både driva sina budskap och för att försvåra dialog om respekt för de mänskliga rättigheterna. Under 2020 har nationella restriktioner på grund av pandemin också försvårat dialog och möten vilket har begränsat civilsamhällets möjligheter att organisera sig och mötas i olika forum. En ökad digitalisering hos civilsamhällesaktörer har till viss del svarat upp mot det krympande utrymmet och begränsade fysiska möten.

När det gäller dialog och mötesplatser med andra aktörer, och särskilt inom civilsamhället, är utvecklingen dock mer positiv. Exempelvis förekommer ökad samverkan över aktörsgränser i form av bl.a. samarbeten mellan filantroper och CSO:er. Enligt Global Partnership for Effective Development Co-operation:s (GPEDC) rapporter om hur 86 länder arbetar med att följa upp sina åtaganden inom utvecklingseffektivitetsagendan så har CSO stärkt dialogmekanismerna och samverkan inom civilsamhället mellan 2016 och 2019.⁷⁸

Portfölj

Alla svenska och internationella SPO:er inom anslaget bidrar till strategimålet bl.a i form av stärkta dialogmekanismer och samarbeten inom civilsamhället. Det är dock Sidas bedömning att de aktörsgrupper som involveras i dessa dialogmekanismer kan breddas och därför är trafikljusbedömningen fortfarande gul. Denna verksamhet kommer stärkas under återstoden av strategiperioden. Utifrån det multidimensionella fattigdomsperspektivet bidrar verksamheten i portföljen till att stärka *röst och makt* hos människor som lever i en eller flera av fattigdomsdimensionerna, samt att förbättra människors *möjligheter och val*. CIVICUS har genom CSII bidragit till att utveckla relationerna mellan civilsamhällesaktörer och andra. Sida och USAID var medskapare till CSII som idag utgör mötesplatser för civilsamhället, företag och mediaorganisationer med syfte att stimulera till nya lösningar som mer effektivt bidrar till fattigdomsbekämpning. CIVICUS är ledande inom metodutveckling i lokalt ägarskap och starkt stöd till gräsrotsorganisationer och sociala rörelser.

Det arbete som IBON⁷⁹ ansvarar för inom CSO Partnership for Development Effectiveness (CPDE) bidrar också till strategimålet. CPDE är en global plattform för att diskutera och driva frågan kring utvecklingseffektivitet, bl.a. inom OECD och FN. Medan CPDE är ett nätverk för civilsamhället är Task Team on Civil Society Development Effectiveness and Enabling Environment en multi-stakeholder plattform med deltagande från flera aktörsgrupper; givare, samarbetsländer och CSO:er. Task Team har främst drivit påverkansarbete på global nivå inom Global Partnership for Effective Development, FN och OECD, men initierade 2019 också verksamhet på landnivå, genom ett pilotprojekt i Kenya.⁸⁰

⁷⁷ <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/2020/pandemics-digital-shadow>

⁷⁸ <https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/development-impact/Making-development-co-operation-more-effective.html>

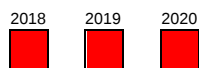
⁷⁹ Planit-id: 13966

⁸⁰ Task Team "Going Further Together" Workshop in Kenya, 2019, <https://taskteamcso.com/activities/first-going-further-together-workshop-in-kenya/>

Samtliga insatser inom World Wildlife Foundation's (WWF) program "Leading the Change" inkluderar påverkansarbete och stärkt dialog mellan det civila samhället, regeringar och andra aktörer. WWFs landkontor erbjuder utbildningar om naturresurshantering, regler och lagar samt stöd till nätverk och plattformar. Vidare bjuds regeringar, lokala myndigheter och andra intressentgrupper in till forum och möten. I Namibia har CSO:er med stöd av WWF fört dialog med regeringen om implementering av strategier och lagar relaterade till naturresursförvaltning.⁸¹ Även samarbeten mellan SPO och näringslivet har stärkt dialogmekanismer och mötesplatser i utvecklingsländer. Ett exempel på detta är Union to Unions program "The Global Deal", som har till syfte att lyfta fram potentialen i industriella relationer och förbättrad social dialog som ett sätt att främja anständigt arbete, kvalitetsjobb, ökad produktivitet och inkluderande tillväxt.⁸²

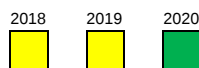
3.2.3 Ett mer bistånds- och utvecklingseffektivt stöd till civilsamhället

Strategimål

Bistånds- och utvecklingseffektivitet, som numera oftast benämns utvecklingseffektivitet, härstammar från internationella gemensamma åtaganden.⁸³ Principerna syftar till att stärka det lokala ägarskapet, öka samordning, anpassning och harmonisering, samt stärka transparens och öka fokus på resultat. Trots höga ambitioner har, som tidigare noterats, många givare fortfarande stödmodeller som inte är i linje med åtagandena. Majoriteten stödjer CSO som genomförare snarare än i egen rätt, har avtal framför allt med inhemska CSO och arbetar med administrativa krav som försvårar för partners.⁸⁴ Sverige är aktiva i arbetet för utvecklingseffektivitet och har bland annat verkat för att OECD-DAC ska anta en rekommendation för effektivare stöd till- och samarbete med civilsamhället.

Portfölj

Alla insatser inom strategins portfölj bidrar i olika grad till genomförandet av strategin under detta mål. Sida har arrangerat flertalet dialogmöten och workshops med svenska SPO:er för spridning av lärdomar och utbyte av erfarenheter under strategiperioden. Rådgivning och dialog förs kontinuerligt mellan Sida/CIVSAM och övriga avdelningar inom Sida och UM för stärkt utvecklingseffektivitet i stödet till det civila samhället. Sida har tagit fram en riktlinje⁸⁵ i syfte att säkerställa att Sidas samarbete med CSO sker i enlighet med principerna om utvecklingseffektivitet, exempelvis vad gäller att stödja CSO:er i sin egen rätt, och inte enbart som genomförare av andras program. Flera av de internationella SPO:erna arbetar specifikt inom detta område (t ex IBON/CPDE). Sida har prioriterat frågan både i övergripande satsningar gentemot SPO:erna och i dialogen.

Ett exempel på en satsning är CSO-Forum, som årligen arrangeras av UD, Sida och det svenska civila samhället inom ramen för de Gemensamma Åtagandena⁸⁶. Vid senaste CSO-Forum presenterades CIVICUS:s fyra koncept för ökat lokalt ägarskap och stärkt finansiering för CSO:er i utvecklingsländerna. Sida arrangerade också ett seminarium i juni 2020 på temat "Allying with Activists, social movements & networks – shifting power for societal change", och på Stockholm Civil Society Days i november 2019 på temat "Change and Action to Leave no one behind – to reach the SDGs. Sida tillsammans med UD och OECD samlanserade i oktober 2020 en studie över samtliga DAC-medlemmars stöd till det civila samhället samt förslag på åtgärder för hur stödet kan bli mer utvecklingseffektivt.

⁸¹ WWF Annual Progress Report 2019, Leading the Change: Civil Society, Rights and Environment

⁸² Union to Union, The Global Deal: Together for Decent Work and Inclusive Growth

⁸³ OECD/DAC högnivåmöten i New York 2000, Rom 2003, Paris 2005, Accra 2008, Busan 2011, Mexico 2014, Nairobi 2016

⁸⁴ OECD (2020), Development Assistance Committee Members and Civil Society, The Development Dimension, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/51eb6df1-en>

⁸⁵ Guiding Principles for Engagement with and Support to Civil Society

⁸⁶ Regeringens och svenska civilsamhällesorganisationers gemensamma åtaganden för stärkt dialog och samverkan inom utvecklingssamarbetet (2015)

Sida ser framsteg och satsningar hos SPO:erna för att förbättra utvecklingseffektiviteten – även om en hel del arbete återstår, t ex när det gäller att öka andelen kärnstöd. Individuell Människohjälp (IM) är ett exempel på en SPO som utvecklat mer progressiva och flexibla finansieringsmetoder. IM har ingått avtal om kärnstöd med sex partners i Centralamerika under 2019. Kärnstöd introducerades även i södra Afrika och Mellanöstern. Partners har reagerat positivt på den nya finansieringsmodellen och har rapporterat att de kan fokusera mer på strategiska kärnfrågor, komplettera mer projektdrivna givare och i överlag minska den administrativa bördan inom programmen.⁸⁷

4. Implikationer och rekommendationer

4.1 Implikationer

Förändringarna i kontexten har en direkt påverkan på portföljgenomförande och resultat, särskilt i relation till pandemin och de omställningar som flera SPO:er har initierat för att hålla igång arbetet med målgrupper som nu har nya behov. Pandemin och effekterna av pandemin kommer fortsätta prägla civilsamhällets verksamhet under resterande strategiperiod, vilket innebär att efterfrågan på Sidas skyndsamma flexibilitet kommer vara fortsatt aktuell. Förutom pandemin kommer civilsamhällets verksamhet att behöva relatera till det i allt snabbare takt krympande demokratiska utrymmet i flera kontexter och den konservativa anti-rättighetsagendan som försvårar utövandet av de mänskliga rättigheterna (inte minst kvinnors mänskliga rättigheter med SRHR i fokus), samt förhålla sig till miljö- och klimatförändringar som orsak till ökad fattigdom, migration och konflikter. Strategin ger Sida förutsättningar att anpassa stödet till den föränderliga kontexten. De slutsatser Sida har dragit i den fördjupade strategirapporten har gjort att myndigheten formulerat följande implikationer för genomförandet av strategin under resterande strategiperiod 2021-2022:

- Förändringsteorin i innevarande strategi ses över regelbundet för analys och lärande. Inför arbetet med ett nytt strategiunderlag kommer förändringsteorin uppdateras utifrån en multidimensionell fattigdomsanalys för att ta i beaktande de kontextuella förändringarna relaterade till effekter av pandemin, den fortsatt nedåtgående trenden av krympande demokratiskt utrymme, samt miljö- och klimatförändringar som orsak till ökad fattigdom, migration och konflikter. Som en viktig del av förändringsteorin kommer arbetet för gynnsamt samhällsklimat samt kunskapsutveckling och påverkansarbete som genomförs av de internationella SPO:erna inkluderas.
- Systemansatsen kommer att stärkas under innevarande strategiperiod, särskilt i relation till de klimat- och miljöutmaningar som påverkar förutsättningarna för utveckling och fattigdomsminskning. Sida kommer att ingå nya femåriga avtal med nio svenska SPO:er under de två sista åren av strategin, vilket medför att ett särskilt fokus kommer att ligga på att stödja civilsamhällets kapacitet till systemtänk genom breddad kontext- och aktörsanalys.
- Stärka aktörssamverkan inom civilsamhället för att hitta strategiska partnerskap och nå en större mångfald inom civilsamhället i utvecklingsländerna. Sida kommer särskilt att underlätta för dialoger och mötesplatser med andra aktörsgrupper (myndigheter, universitet, näringsliv etc.) eftersom samverkan mellan CSO:er och andra aktörer är grundläggande för hållbara, långsiktiga samhällsförändringar. Sida/CIVSAM kommer i högre grad arbeta för synergieffekter mellan CSO-strategin och KAPAME-strategin.
- Fortsatt fokusera på bistånds- och utvecklingseffektivitet genom att bl.a. utveckla kunskap och metoder som kan användas inom anslaget. Sida ska fortsätta vara flexibel i sitt stöd till SPO

⁸⁷ IM Annual Report to Sida 2019, s. 11, Dox dokumentnummer: 017531/20

för att ytterligare stärka förutsättningar för lokalt ägarskap hos partnerorganisationer. Sida kommer t.ex.:

- Fortsatt tillämpa rekommendationerna från OECD-studien och Sidas Guiding Principles for Engagement with and Support to Civil Society för att stärka det lokala ägarskapet och öka relevansen, legitimiteten och resultaten inom anslaget.
 - Fortsatt arbeta med att definiera behovet av finansiell riskdelning och vidareutveckla möjligheterna att dela risk med partners för att främja innovativ verksamhet, men också för att stödja civilsamhällesaktörer som är hårt ansatta i det krympande demokratiska utrymmet.
 - Fortsätta stärka innovativa strategier, modeller och metoder hos CSO för att bl.a. verka för systemförändringar, motverka det krympande utrymmet och bidra till ökad utvecklingsfinansiering.
- Fortsätta att integrera de fem perspektiven i strategigenomförandet genom metodutveckling och lärande. Tyngdpunkt kommer att läggas på de tematiska perspektiven som behöver stärkas i strategigenomförandet; miljö, klimat och biologisk mångfald samt konflikt inklusive samspelet inom trippelnexus (humanitärt-utveckling-fred).^{88 89}
 - Samarbetet med internationella SPO kommer att vidareutvecklas i syfte att stärka genomförande av det andra stödområdet, policy- och metodutvecklingen inom civilsamhällesstödet samt eftersträva effekt inom hela portföljen genom synergier mellan svenska och internationella SPO:er. Det senare är även del i ansträngningarna att stärka aktörssamverkan.

4.2 Rekommendationer inför kommande strategi

Sverige är en viktig aktör i frågor som rör civilsamhället och civilsamhällesstöd inom utvecklingsarbetet, både på global nivå och i samarbetsländer. Genom CSO-strategin kan Sverige fortsätta vara ledande i det arbetet. Strategin ger Sida och CSO-partners utrymme att utveckla kunskap och arbetsmetoder för ett effektivare stöd till civilsamhället. Den skapar möjlighet att påverka andra aktörer samtidigt som den ger CSO medel att driva verksamhet som oberoende utvecklingsaktörer i egen rätt, utifrån egna agendor och i partnerskap med andra CSO. Det som gör CSO-strategin unik är att det är just partnerskapet mellan svenska civilsamhället och civilsamhällen i utvecklingsländer som får stöd. Nedan följer förslag för att en framtida CSO-strategi ska fortsätta vara relevant.

Färre och bredare strategimål

Strategin bör även fortsättningsvis vara förankrad i en integrerad ansats som speglar civilsamhällets roll i förhållande till fattigdomsminskning utifrån den multidimensionella definitionen av fattigdom och utifrån Sveriges syn på civilsamhället som en **oberoende utvecklingsaktör i egen rätt**.

En framtida CSO-strategi skulle dock gynnas av att ha färre och bredare strategimål än den nuvarande. Sida föreslår att strategin har *ett* stödområde: *Ett starkt civilsamhälle som verkar för alla människors rättigheter och möjligheter att leva ett värdigt liv*. Inom detta område skulle sedan 2-3 strategimål ligga, som bör täcka in kapacitetsutveckling och ett gynnsamt samhällsklimat (dvs. nuvarande två stödområden). Den föreslagna strukturen skulle stärka analysen och lärandet och öka förståelsen för det sammanhängande område som civilsamhällesstödet är. Det skulle också underlätta rapportering gentemot strategimålen.

⁸⁸ Strategiplan 2021-2023 Dox dokumentnummer: 006840/21

⁸⁹ Sidas Verksamhetsplan 2021-2023, https://sidase-wp-files-prod.s3.eu-north-1.amazonaws.com/app/uploads/2021/02/22142809/Sidas-VP-2021-2023_slutgiltig-version-22-dec.pdf

Behålla och förstärka

I syfte att fortsätta genomföra en relevant CSO-strategi med möjligheter till **flexibilitet och innovation** anser Sida att det är av stor vikt att nuvarande strategiskrivning om riskdelning för att underlätta stöd till utsatta och/eller informella aktörer inkluderas och breddas. Behovet att dela risk har ökat i takt med att antalet utsatta och/eller informella civilsamhällesaktörer har ökat. Sida föreslår också att utvidga möjligheten att dela risk till svaga civilsamhällesorganisationer och till särskilt innovativa insatser med potential att bidra katalytiskt till strategigenomförandet. De finansiella risker som ofta förknippas med att stödja innovativa insatser har lyfts fram som ett hinder för innovativt civilsamhällesstöd i nuvarande strategi. Samma gäller stödet till nya aktörer, som kan vara institutionellt svaga men bidra med relevant verksamhet och stärka mångfalden inom anslaget.

En framtida CSO-strategi bör fortsatt inkludera **aktörssamverkan** för att stärka demokratiska processer, och öka tillgång till och respekt för de mänskliga rättigheterna men också för att skapa möjligheter till innovativa och katalytiska insatser genom samarbeten över aktörsgränserna. Likaså föreslås ett starkt fokus på **policy och metodutveckling** inom civilsamhällesstödet inklusive genom samarbete med andra givare och genom att främja civilsamhällets deltagande i den **normativa dialogen**. Det senare inkluderar påverkansarbete gentemot globala beslutsfattare samt fortsatt samarbete med internationella organisationer verksamma inom policy och metodutveckling för ett gynnsamt samhällsklimat för civilsamhället. **Utvecklingseffektivitet** bör lyftas som en förutsättning för ett resultatfokuserat utvecklingssamarbete, karaktäriserat av lokalt ägarskap.

En 7-årig **strategiperiod**, dvs. som innevarande strategi är att föredra för att Sida ska kunna arbeta utvecklingseffektivt och stödja den långsiktiga verksamhet som leder till ett starkt civilsamhälle, såsom kapacitetsutveckling, rättighetsbaserat påverkansarbete och aktörssamverkan.

P6 Annex to Strategy Report 2020 for Support through Swedish civil society organisations 2016-2022

All data in report is per December 31, 2020. It is an annex to the Strategy Report submitted to the Ministry of Foreign Affairs.

Average Annual Strategy Amount 2020: 1 875 000 KSEK

Total Strategy Outcome 2020: 1 878 301 KSEK

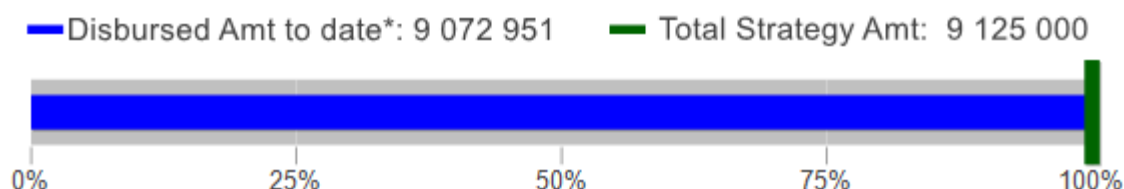
Table 1. Financial Overview 2020 per Area of Support/Objective in Strategy

Strategi	Stödområde	Mål	Utbetalat 2020
Strategy	Areas of Support	Objective	Outcome 2020 (KSEK)
Support through Swedish civil society organisations 2016-2022	Total		1 878 301
	Strengthened capacity within civil society in developing countries to contribute to poverty reduction in developing countries	Increased impact of the rights perspective in the work of civil society organisations and strengthened ability of civil society to represent – and act in close collaboration with – people living in poverty	460 405
		Greater awareness, engagement and capacity among people living in poverty, enabling them to work for democracy and to organise in order to assert their human rights	314 550
		Increased diversity within civil society in developing countries that represents and/or acts for the benefit of people living in poverty	318 832
		Greater understanding and engagement in civil society in developing	136 691

		countries for global development and sustainability, and strengthened advocacy for these matters vis-à-vis decision-makers	
		Total	1 230 478
	Promoting an enabling environment for civil society organisations in developing countries	Improved aid- and development-effectiveness in civil society support	92 473
		Increased opportunities for civil society to promote an enabling environment for civil society in developing countries	312 989
		Established and/or strengthened dialogue mechanisms and meeting places in developing countries for collaboration within civil society and between civil society and other development actors	241 155
		Total	646 618
	Not allocated to area of support	Not allocated to result	1 205
		Total	1 205

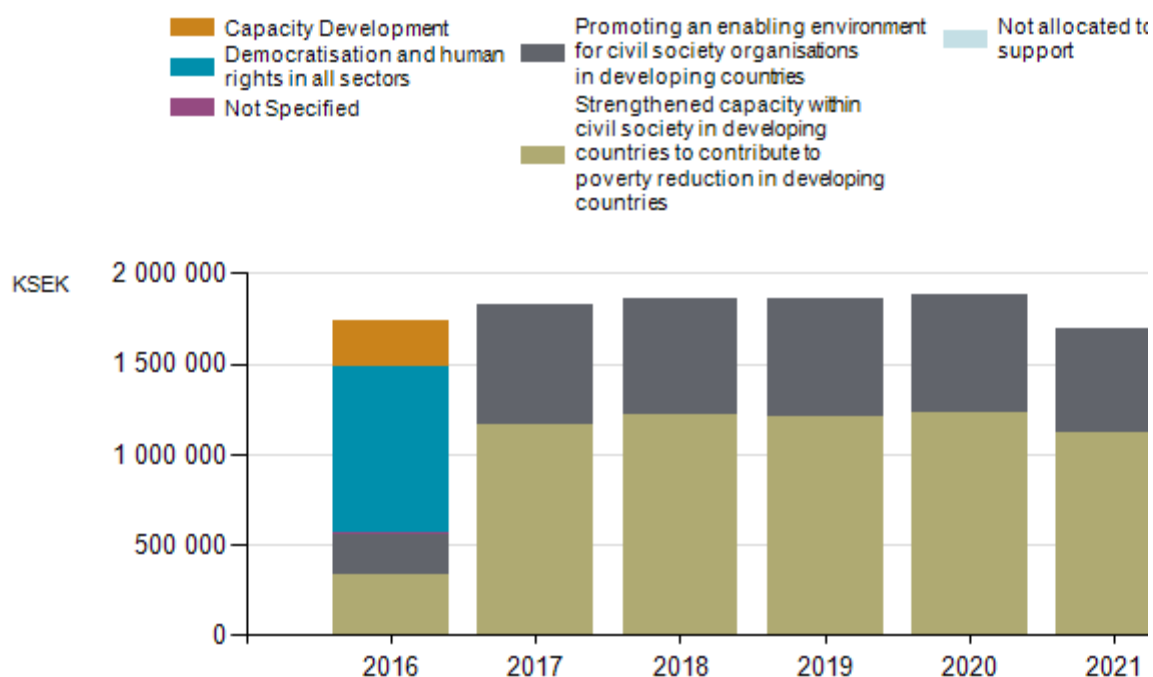
Table 2. Total Strategy Amount and Disbursed Amount During the Strategy Period (KSEK)

Strategy is in its 6th year with total duration of 7 years.

* Note that the Disbursed Amt to date includes even payments made in the last year of the previous strategy, 1 163 094 KSEK

Table 3. Agreed Amounts per Area of Support for the Strategy Period

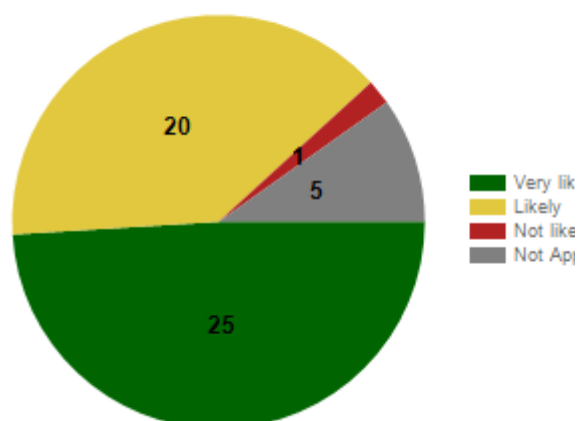
Information on area of support/objective in strategies was phased into Sida's systems starting 2012, but is incomplete up to 2015. This relates only to system generated data. Sidas contributions have always been assessed in relation to decided strategies incl. areas of support and objective (and previously areas and subareas). Correct information on division per area of support for 2015 and earlier is available in the previous strategy reports.

Table 4. Assessment of the Likelihood of Achieving the Contribution Objectives

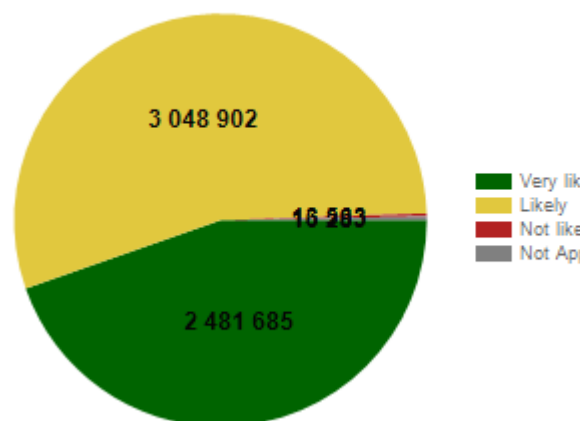
The two pie charts show the assessments of the likelihood of achieving the objectives of the contributions included in the strategy portfolio as per (4.1) contributions and (4.2) accumulated disbursed amount. The data is system-generated and aggregated based on the *Conclusion on Performance* (CoP) in Trac. In connection with the CoP, the question of the likelihood of achieving the contribution objective is answered according to a four-point scale, namely:

1. Very likely
2. Likely
3. Not likely
4. Not appraisable¹

4.1 As per Contribution

4.2 As per Accumulated Disbursed Amount (KSEK)

* Agreements newer than one year are assessed as "very likely" by default.

** Assessments made in Trac 6 have not been migrated since some questions in Trac 7.0 are new and have no equivalent in earlier versions of Trac. Therefore, the assessments made in Trac 6 are grey.

¹ Assessment "Not appraisable" is justified in cases when:

- There is not enough data to make an assessment (eg in difficult environments or late reports)
- The context of the contribution has changed significantly (eg natural disaster, coup d'état, extensive staff change of partner, corruption claim or similar.)
- The contribution itself has changed significantly (eg, the goal, scope, or timeframe of the contribution has been changed)